

ביאורים

גם בתוך מדרגות הנבואה עצמה, קיים חילוק מהותי בין מדרגות כל הנביאים שהיו ושעתידים להיות, לבין מדרגתו של משה רבנו. נבואת משה היא ייחודית, מעין סוג שונה של נבואה. לכן גם התוכן של הנבואות הוא שונה: כל הנביאים השיגו עניינים מסוימים, חלקם שייכים לזמנם ולדורם בלבד, ואילו משה השיג את התורה שהיא נצחית. משה לא השיג בנבואתו עוד תובנה-רוחנית, חשובה ככל שתהיה, אלא את הצורה המגובשת והשלמה ביותר של החכמה האלוהית, שכוללת גם את המצוות. כדי להבטיח ולהגדיר את הייחודיות של התורה על פני שאר הנבואות, יש צורך להדגיש את ההבדל שבין הקליטה הנבואית של משה, לבין הקליטה של שאר הנביאים.

הרמב"ם מונה ארבעה הבדלים בין משה לשאר הנביאים. המכנה המשותף לשלושה הראשונים הוא, שאצל משה לא היה הבדל בין מצבו בשעת הנבואה למצבו בשגרת החיים. הגוף של משה רבנו היה מזוכך לגמרי, ולכן ההשגה הרוחנית לא חייבה זעזוע ופגיעה במערכות הגופניות, וגם לא דרשה 'כיבו' חלקי של המערכת בשעת השינה.

א. כל הנביאים מקבלים את הנבואה באמצעות מלאך, בעוד משה רבנו קיבל אותה באופן ישיר מהקב"ה.

ב. למשה היתה יכולת לקלוט את הנבואה באופן ישיר דרך השכל, על ידי הבנה של הרעיון עצמו. זאת לעומת שאר הנביאים, שהיה צריך לעטוף עבורם את הרעיון במשל ציורי, והנבואה נקלטה אצלם באופן עקיף דרך כוח הדמיון שבשיג רק את המשל.

ג. שאר הנביאים צריכים לעבור מממד הגוף לממד הרוח בשעת הנבואה, ולחזור בחזרה לממד הגוף בשעת הסתלקות הנבואה. הם חיים בשני עולמות מקבילים. אבל משה רבנו חי באותו עולם כל הזמן, כי הגוף והרוח אצלו הם יחידה אחת. המדרגה הזו חייבה אותו לפרוש במידה מסוימת מענייני העולם הזה, וזה מסביר מדוע משה נאלץ לפרוש מאשתו.

ד. ישנו הבדל נוסף והוא שנבואת משה רבנו, לא הייתה מצומצמת לזמן מסוים, אלא בכל שעה שירצה. הבדל זה נובע מעוצמתו הגדולה של הקשר האלוהי של משה רבנו, שהביאה לכך שבכל עת הוא היה מוכן לנבואה.

הרחבות

• המחיצה היחידה בין משה לקב"ה

חוץ ממשה. לעיל (הרחבות - יום כ"ה טבת) ביארנו שההבדל שיש בין הנביאים ברמת הנבואה תלוי במעלתם. חסרונות הנביא מהווים מחיצה בינו לבין הקב"ה, וזה משפיע על רמת הנבואה. מעלת משה רבנו הייתה גדולה יותר ממעלת שאר הנביאים, אך גם לו נשארה מחיצה אחת. כך כותב הרמב"ם "וכאשר ידע משה רבנו עליו השלום, שלא נשארה לו מחיצה שלא הסיר אותה, וכי נשלמו בו מעלות המידות כולן והמעלות השיכליות כולן, ביקש להשיג מהות השם יתברך על אמיתת מציאותו... ואמר: "הראני נא את כבודך" [שמות לג, יח] והודיעו השם יתברך, שאי אפשר לו זה בהיותו שכל נמצא בחומר, רצונו לומר מאשר הוא אדם. והוא אומרו "כי לא יראני האדם וחי" [שמות לג, ג]. הנה לא נשארה לו [למשה]... אלא מחיצה אחת בהירה והוא השכל האנושי" [שמונה פרקים ז].

• שכינה מדברת עימו תמיד

לפיכך פרש מן האשף לעולם. הגמרא מבארת שמשה פרש מאשתו כיוון שדרש קל וחומר בעצמו: "ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת (במעמד הר סיני), וקבע להן זמן, אמרה תורה והיו נכנים וגו' אל תגשו (אל אשה), אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי, ואינו קובע לי זמן - על אחת כמה וכמה!" [שבת פז].

הגמרא מציינת שלאחר מכן הקב"ה הסכים עם משה רבנו, וציווה עליו לפרוש מאשתו.

ו, כל הדברים שאמרנו הן דרך הנבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים, חוץ ממשה, רבנו ורבו של כל הנביאים. ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים? שכל הנביאים - בחלום או במראה, ומשה רבנו הוא ער ועומד, שנאמר: "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו, וישמע את הקול" (במדבר ז, טו).

ו, כל הנביאים - על ידי מלאך, לפיכך רואין מה שהם רואין במשל וחיזה; משה רבנו - לא על ידי מלאך, שנאמר: "פה אל פה אדבר בו" (שם יב, ח), ונאמר: "ודבר יי אל משה פנים אל פנים" (שמות לג, יא), ונאמר: "ותקנות יי יביט" (במדבר יב, ח), כלומר שאין שם משל, אלא רואה הדבר על בריו, בלא חידה, בלא משל. הוא שהתורה מעידה עליו: "ומראה ולא בחידת" (שם) - שאינו מתנבא בחידה אלא במראה, שרואה הדבר על בריו.

ו, כל הנביאים יראין ונבהלין ומתמוגגין, ומשה רבנו אינו כן. הוא שהכתוב אומר: "כאשר ידבר איש אל רעהו" (שמות לג, יא) - כמו שאין אדם נבהל לשמע דברי חברו, כך היה כח בדעתו של משה רבנו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עמדו שלם.

ו, כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו; משה רבנו אינו כן, אלא כל זמן שירצה, רוח הקדש לובשתו ונבואה שורה עליו. ואינו צריך לכוון דעתו ולהזדמן לה, שהרי הוא מכוון ומזמן ועומד כמלאכי השרת. לפיכך מתנבא בכל עת שירצה, שנאמר: "עמדו ואשמעו מה יצוה יי לכם" (במדבר ט, ח).

ו, ובה הבטיחו האל, שנאמר: "לך אמר להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי" (דברים ה, כז). הא למדת, שכל הנביאים - כשהנבואה מסתלקת, חוזרים לאהלים, שהוא צרכי הגוף כלל, כשאר העם, לפיכך אינן פורשין מנשותיהן; ומשה רבנו - לא חזר לאהל' הראשון, לפיכך פרש מן האשה לעולם, ומכל הדומה לה, ונקשרה דעתו בצור העולמיים, ולא נסתלק ההוד מעליו לעולם, וקרן עור פניו, ונתקדש כפמלאים.

הנביאים הראשונים - כגון אברהם. **והאחרונים** - כגון יחזקאל. **חוץ ממשה** - שמשה נקרא 'נביא' בגלל דמיון לא מהותי לשאר נביאים (זוהו שם מסופק ראה מו"ב, לה). **בחלום או במראה** - כשני סוגי הנבואה (לעיל ב, ו). **הקול** - משל לדיבור הנשמע בנבואה (מו"ב א, כא). **על ידי מלאך** - כוח הדמיון (מו"ב ב, ו). **פנים אל פנים** - משל לנבואה ישירה בלא פרשנותו של משה רבנו (מו"ב א, לו; ובלא הכוח המדמה מו"ב ב, מה). **ותקנות יי יביט** - "אמתת ה' ישיג" (מו"ב א, ג). **על בריו** - לעומקו, לאמתו. **מתמוגגין** - לשון פחד ושכירה (ראה שמות ט, טו; לעיל ב, ז). **כמלאכי השרת** - הקיימים תמיד ואינם גוף (תשובה ח, ב), כלומר השגה שאין לבן אנוש. **שנאמר** - לאחר עשרת הדיברות: "ואתה פה עמד עמדי" - ולשון עמידה משמעו שתהיה הכרתו את ה' יציבה וקיימת (מו"ב א, ג). **ומכל הדומה לה** - שאיפות החומר. **בצור העולמיים** - מקור הבריאה (מו"ב א, טו). **וקרן עור פניו** - שהייתה דעתו קשורה בה', "עד שכאלו הוא באור תמידי בלי הפסקה, ויהיה הלילה אצלו כיום" (מו"ב, פתיחה עמ' ז).